

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

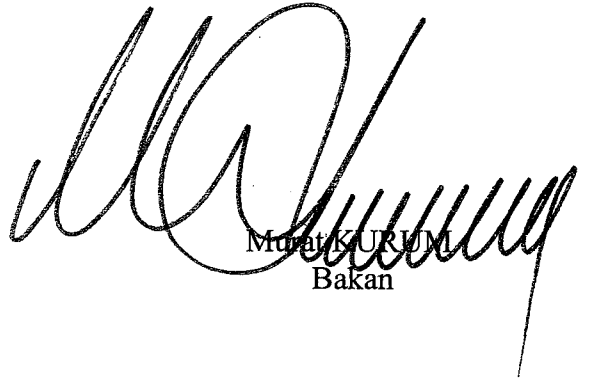
Sayı :30824082-610-13094420
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

22 Temmuz 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekilllerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:
-Dosya (1 Takım)

**İZMİR MİLLETVEKİLİ
SAYIN İBRAHİM AKIN'IN
TBMM 7/28719 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVABI**

7/28719
64 171

SORULAR

Bakanlığınızca Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği Uygulamaları Genelgesi (2009/7) yürürlüğe konulduğu zaman Genelge'nin iptali için birden fazla dava açılmış bu davalar sonucunda Genelge'nin bir bölümü iptal edilmiştir. Ancak, Genelgenin mahkemelerce iptal edilen ya da yürütmenin durdurulması kararı verilen Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) olumlu kararlarına konu, yapılacak işin/projenin yaşama, yaşam alanlarına yapacağı etkinin değerlendirmesine gerek duyulmadan, proje uygulanırken ve uygulanması durumunda oluşacak etkiler değerlendirilmeden, bu etkilerin önlenabilir olup olmadığı belirlenmeden yapılmaktadır. Projenin etkileri hakkında ÇED raporlarında belirlenenlerin doğru olup olmadığı bile belirlenmeden, giderilebilir etkileri ile bunlara ilişkin önlemlerin bile yeterli olup olmadığı tespit edilememektedir.

ÇED süreci İnceleme Değerlendirme Komisyonu (İDK) toplantısı ile başlamakta ve sonuçlandırmaktadır. Başvuruya konu proje usulen incelenmekte, idare tarafından onaylanmaktadır. ÇED sürecinde ilgili idare tarafından yapılamayanlar, eksik yapılara mahkeme kararlarının tümüyle gözden geçirilmemesi, halkın, emek, meslek örgütlerinin itirazlarına eklendiğinde başvuruya esas olan proje, iş, çevresel ve sosyal etkileri ne olursa olsun Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ya da ilgili İl Müdürlükleri tarafından doğrudan onaylanmaktadır.

Bu Genelge uygulaması ile Halkın Katılımı Toplantısı yapılmamakta, yöre halkının, demokratik kitle (emek, meslek, ekoloji) örgütlerinin dava açarak iptal ettirdiği projelerin değişiklikleri hakkında söz hakkı engellenmektedir.

Mahkeme kararları ile doğal alanların korunmasının imkânsız olduğu tespit edilmiş projelerin, 2009/7 sayılı Genelge'ye göre ÇED olumlu kararı ile sonuçlandırıldığına ve yürütüldüğüne şahit olunmaktadır.

ÇED gerekli değildir kararlarında da benzer bir süreç işlemektedir. Türkiye'de bugün itibarıyla, verilen tüm kararlar içinde, valiliklerce (Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri) onaylanan ÇED gerekli değildir kararlarının oranı, %97,75'e ulaşmıştır.

Bu bağlamda;

1) Bakanlığınızca 2009/7 sayılı Genelgeye göre verilen ÇED olumlu ve ÇED olumsuz kararlarının sayısı nedir? Hangi Projelere kaç kez uygulanmıştır? Bakanlığınız ÇED Genel Müdürlüğü'nde 2009/7 sayılı Genelge'ye göre yeniden ÇED süreci işletilen projelerin onaylanması gerektiği yönünde bir iç işleyiş kararı var mıdır?

2) Türkiye ölçeğinde mahkeme kararlarına göre alınacak önlemlerle doğanın korunmasının imkânsız olduğu tespit edilen, yapılmaları ve onaylanmalarının hukuka ve bilime aykırı olduğu belirlenen projeler; 2009/7 sayılı Genelgenin yürürlükte kalması konusunda ne düşünüyorsunuz?

3) ÇED olumlu kararına karşı açılan davalarda mahkeme kararları bilirkişi raporlarına dayanmakta; bilirkişiler bilimsel verilere göre, yerinde yapılan incelemelerle raporlarını

düzenlemektedirler. Yerinde yapılan incelemelerle doğal alanlarda korumanın mümkün olmadığı mahkeme kararlarıyla tespit edilmiş alanlarda mahkeme kararlarını dikkate alarak değişiklik yapmak mümkün müdür?

4) Bakanlığınızın 2009/7 Genelgesine göre verdiği onaylar için gerekçeniz nedir? Neden bilime ve hukuka aykırı olduğu belirlenen mahkeme kararlarında belirtilen işler/ projeler için yeniden ÇED olumlu kararlarını alıyorsunuz?

5) Valiliklerce verilen ÇED gerekli değildir kararlarının gerekçesi nedir? Bu kararlarla onaylanan neredeyse bütün projeler ÇED ile konulan ve uluslararası sözleşmelere konu olan doğanın korunması ilkesine uygun mudur?

CEVAP

1-2-3-4) 2009/7 sayılı Genelge kapsamında başvurunun söz konusu projenin mahkeme kararında varılan kanaatleri dikkate alarak, belirtilen hususların düzeltilmesine yönelik yapılacak çalışmanın açıklandığı bir raporun Bakanlığımıza iletilmesini müteakip gerekli değerlendirmenin yapılabileceği öncelikle talep sahibine bildirilmektedir. Gelen teknik rapor doğrultusunda uygun bulunulması durumunda e-ÇED sisteminden başvuru yapılmaktadır.

ÇED Olumlu Kararı; çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerin irdelenmesi, olumsuz etkileri yok etmek ya da minimuma indirmek maksadıyla alınması gereken önlemlerin belirlenmesi için, yürürlükte olan mevzuatlar ve bilimsel veriler kapsamında, komisyon tarafından yapılan değerlendirmeler ve verilen görüşler sonucunda olumsuz etkileri ortadan kaldırmak ve işletme (faaliyet) aşamasında oluşması muhtemel çevresel olumsuzlukları kontrol altında tutan her türlü tedbiri almaya yönelik olarak alınan kararı ifade eder.

ÇED Yönetmeliğinin EK I Listesinde yer alan ve Bakanlığımıza müracaatta bulunulan projelerle ilgili olarak Yönetmeliğin 8. maddesi gereğince projeye özgü ilgili kurum ve kuruluşlardan oluşan bir İnceleme-Değerlendirme Komisyonu teşkil edilmektedir. ÇED Prosedüründe sunulan tüm rapor, dosya ile diğer tüm bilgi ve belgeler bu komisyon tarafından incelenip değerlendirilmekte, Bakanlığımızca da bu komisyon tarafından yapılan inceleme ve değerlendirmeye göre ÇED Yönetmeliği kapsamında karar verilmektedir.

Bilindiği üzere, 2009/7 Bakanlık Genelgesi; "ÇED Olumlu" kararları hakkındaki yürütmenin durdurulması/iptal kararları hakkında ÇED Olumlu kararı verilen ÇED Raporunun bir ya da birkaç bölümüne ilişkin ise ve yürütmenin durdurulması/iptal kararı, ÇED Raporunun diğer bölümlerini olumsuz yönde etkilemiyor, yani kararın tümünün yeniden ele alınıp değerlendirilmesini gerektirmiyorsa, ÇED Raporunun hazırlanmasına ilişkin tüm sürecin en baştan tekrarlanmasına gerek bulunmamaktadır.

Böyle bir durumda uygulamanın "yürütmenin durdurulması/iptal kararının gerekçesi dikkate alınarak, sadece eksik veya yetersiz görülen kısımların yeniden düzenlenerek hazırladığı ÇED Raporunun Bakanlığa sunulmasını müteakip, Bakanlıkça bir toplantı tarihli belirlenerek, İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu tekrar toplanır ve komisyonca değerlendirilir. Yapılan düzenlemelerin yeterli görülmesi halinde ÇED Raporu komisyonca nihai edilir. Komisyonun değerlendirmeleri üyeler tarafından imzalanarak tutanak altına alınır. Bakanlık proje ile ilgili olarak ÇED Olumlu ya da ÇED Olumsuz kararını verir." hükmündedir.

Bu minvalde, 1993 yılından itibaren ÇED Kararı verilen projeler Bakanlığımız ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında (<https://ced.csb.gov.tr/>) yer alan "ÇED Olumlu Kararları/ÇED Olumsuz ve İptal/İade Kararları" bölümünde yayınlanmakta olup sektör seçimi yapılarak verilen kararların sektörel dağılımına ulaşılabilmektedir.

Ayrıca, 2014 yılında geçilmiş olan e-ÇED Sistemi üzerinden 2009/7 sayılı Genelge kapsamında verilen ÇED Kararları dâhil olmak üzere <https://eced.csb.gov.tr/jsp/portal/main2.htm> “DUYURULAR” bölümünde Proje İli, İlçesi, Proje Adı, Proje Sahibi, Proje Sektörü, Alt Sektörü, Proje Türü ile “ÇED Olumlu/ÇED Olumsuz, ÇED Gerekli Değildir /ÇED Gereklidir, İptal/İade” vb. Kararlarına ayrıca ÇED Süreci Başlayan projelere de ulaşılabilir.

Bu Kapsamda e-ÇED Sistemi üzerinde yapılan incelemede 01.01.2014-13.06.2025 tarihleri arasında 2009/7 sayılı Genelge kapsamında 108 adet proje için ÇED Olumlu Kararı, 3 adet proje için ÇED Olumsuz Kararı, 30 adet proje için iptal iade kararı ile 20 adet süreci devam eden proje olduğu tespit edilmiştir.